

מסכת כתובות דף סח.

• (דף סז: רבי אבא...)

<p>רבי אבא היה קושר זוזים בסודרו, ומשליך את הסודר לאחוריו, והיה עובר בכוונה במקום שעניים גרים, והעניים היו באים מאחוריו ומתירין את הקשרים שבסודר, ולוקחים את הזוזים,</p>	
<p>ועשה כן כדי שלא רואה מי הוא המקבל, ולא יבא המקבל לידי בושה,</p>	
<p>(מהרש"א - ומ"מ לא ראה בבירור איזה עני לוקח מעות מן הסודר, שנשארה בגדר מתן בסתר)</p>	<p>ורבי אבא היה מטה את עיניו לאחוריו כדי לראות שלא יבאו רמאים, שעושים את עצמן עניים, ויתירו את הסודר לקחת את הזוזים</p>

• (דף סז-סח: רבי חנינא...)

<p>אמר רבי חנינא, על זה אפשר לומר את מאמרו של רבי אלעזר, בואו ונחזיק טובה לרמאים שעושים עצמם עניים כדי ליטול מן הצדקה, שאלמלא הן, היינו חוטאין בכל יום, שאנו מעלימין עין מן העניים, אבל עכשיו הרמאים גורמים לנו שלא ניתן אימון אף לעניים האמיתיים</p>	<p>היה עני אחד שהיה רגיל רבי חנינא לשלוח לו ארבעה זוזים כל ערב שבת, יום אחד שלח אליו את הזוזים ביד אשתו, באה אשתו של רבי חנינא בחזרה, ואמרה ליה דלא צריך, דשמעתי שהיו אומרים לו, במה אתה סועד, במפות שלחן של פשתן לבן או של משי צבוע, ומכיון שמשתמש במפות יקרות כאלה, בדואי עשיר הוא,</p>
<p>וממשיך ר' אלעזר שהמעלים עינו מן הצדקה, הרי הוא חוטא, דכתיב "ורעה עינך באחיך האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל ה', והיה בך חטא",</p>	
<p>ותני רבי חייה בר רב מדפתי, רבי יהושע בן קרחה אומר, כל המעלים עיניו מן הצדקה, כאילו עובד עבודת כוכבים, דכתיב הכא בצדקה "השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל...", וכתוב בעבודה זרה בעיר הנדחת, "יצאו אנשים בני בליעל, מה להלן בליעל היינו עבודת כוכבים, אף כאן בצדקה, המעלים עינו מן הצדקה, נחשב כעובד עבודת כוכבים</p>	

• (דף סח: ת"ר...)

<p>המקבל צדקה ואין הוא צריך לכך, סופו יהיה שאינו נפטר מן העולם עד שיבא לידי כך, שירד מנכסיו ויצטרך ליטול מן הצדקה</p>	<p>ת"ר, המסמא את עינו, שמראה את עצמו כאילו הוא עוור, והמצבה את בטנו, שמראה כאילו בטנו נפוחה מחמת חולי, והמקפח את שוקו, שמראה כאילו הוא צולע, כדי לעורר רחמי הבריות עליו שיתנו לו צדקה, אינו נפטר מן העולם עד שיבא ליד כך שהיה בעל מום</p>
---	---

מסכת כתובות דף סח.

• תנן התם...

<p>קושית הגמרא - והתניא, היה העני משתמש בכלי זהב, הרי זה ימכרם וישתמש בכלי כסף, בכלי כסף, הרי זה ימכרם, וישתמש בכלי נחשת, ש"מ דמחייבין אותו למכור כלי תשמישו כדי שלא יטול מן הצדקה?</p>	<p>תנן התם - מי שיש לו מאתים זוז, לא יטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני, מפני שאינו נחשב עני, אם אין לו מאתים זוז, אין מחייבין אותו למכור את ביתו ואת כלי תשמישו להשלים מאתים זוז כדי שלא יטול מן הצדקה</p>
<p>הברייתא שצריך למכור כלי תשמישו, היינו במטה ובשלחן **</p>	<p>1. רב זביד - המשנה דאין צריך למכור היינו בכוסות ובקערות, שדרך האדם להקפיד על כלים אלו ולא להחליפם באחרים</p>
<p>הברייתא שמחייבו למכור כלי תשמישו, היינו במחרישה דכספא ***</p>	<p>2. רבא בריה דרבה - המשנה דאין צריך למכור בסתם כלי תשמיש</p>
<p>והא דתניא מחייבין אותו למכור כלי תשמישו, היינו לאחר שיבא לידי גיבוי, לאחר שהביא עצמו לידי כך שב"ד גובין הימנו, כגון שהיה לו מאתים זוז, ונטל לקט שכחה ופאה, ונודע שעשיר היה, ב"ד באין וגובין הימנו מה שנטל, ואם אין לו כדי לשלם, מוכר כלי תשמישו היקרים ומשתמש בפחותים</p>	<p>3. רב פפא - הא דתנן אין מחייבין אותו למכור כלי תשמישו, היינו קודם שיבא לידי גיבוי, דכשבא ליטול לקט, לא היו לו מאתים זוז, ואם היה מוכר כלי תשמישו, היה משיג למאתים זוז, אין מחייבין אותו למכור</p>
<p>** קושית הגמ' על רב זביד - מאי שנא כוסות וקערות, שלא מחייבין אותו למכור משום דאמר מאוסים לי, במטה ושלחן נמי יכול לומר דאיני מסוגל להשתמש בכלים הזולים יותר?</p>	
<p>*** (כיון שמחרישה איננה כלי לשימוש אישי, ואין אדם מקפיד עליה, חייבוהו למוכרה ולקנות במקומה מחרישה זולה יותר, ויש מפרשים שהכוונה למגדרת של כסף דמשתמשים בה בבית המרחץ, ואע"פ שעומדת לשימוש גופו, כיון שגם רוב עשירים אינם עושים אותה מכסף, הרי הוא בגדר מותרות, ומחייבין אותו למוכרה)</p>	

• משנה

<p>יתומה שהשיאתה אמה או אחיה מדעתה, וכתבו לה במאה או בחמישים זוז, יכולה היא משתגדיל להוציא מידן מה שראוי להנתן לה, ורבותא קמ"ל דאע"פ שנתרצית, אין מחילתה מחילה</p>	
<p>וחכמים אומרים, פעמים שאדם עני, והעשיר, או עשיר, והעני, אלא שמין את הנכסים, ונותנין לה</p>	<p>רבי יהודה אומר, אם השיא האב בחייו את הבת הראשונה, ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה, בין שהוא עשור, בין שהוא פחות, בין שהוא יותר</p>

מסכת כתובות דף סח.

• גמרא - אמר שמואל...

<p>שמואל - לפרנסה שמין באב, דהיינו בת היתומה שבאת לינשא, נותנין לה נדוניא כפי אומד שאנו בקיאיין באביה, וותרן או קמצן</p>	
<p>מתיבי, הבנות ניזונות ומתפרנסות מנכסי אביהן, כיצד, אין אומרים אילו אביה קיים, כך וכך היה נותן לה, אלא שמין את הנכסים ונותנין לה</p>	
<p>קושית הגמרא</p>	<p>תירוץ</p>
<p>מאי לאו לענין פרנסת הבעל, דהיינו נדוניא של נשואין, דאין נותנין כפי האומד באביה, וקשיא לשמואל?</p>	<p>לא, פרנסת עצמה, דהיינו מוזונות בעודה אצל אחים, אבל בנדוניא אנו נותנין לה כפי אומד שאנו בקיאיין באביה, וכשמואל</p>
<p>והא ניזונות ומתפרנסות קתני, מאי לאו אחת פרנסת הבעל (נדוניא) ואחת פרנסת עצמה (מוזונות), שבשתייהן אין נותנין כפי האומד?</p>	<p>לא, אידי ואידי בפרנסת עצמה, ולא קשיא, הא (ניזונות) באכילה ושתייה, והא (מתפרנסות) בלבוש וכסות</p>

• סיכום

<p>קושית הגמרא</p>	<p>שמואל - לפרנסה (נדוניא) שמין באב, כפי אומד שאנו בקיאיין באביה</p>	<p>מתיבי - ניזונות ומתפרנסות שמין בנכסים ולא כפי אומד שאנו בקיאיין באביה</p>
<p>תירוץ הגמרא</p>	<p>בנדוניא שמין באב כשמואל, ונדוניא נקראת פרנסת הבעל</p>	<p>במוזונות ולבוש שמין בנכסים, ומזונות ולבוש נקראו פרנסת עצמה</p>

• תנן וחכמים אומרים...

<p>יתומה שהשיאתה אמה או אחיה מדעתה...</p>	
<p>רבי יהודה אומר, אם השיא האב בחיינו את הבת הראשונה, ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה, בין שהוא עשיר, בין שהוא פחות, בין שהוא יותר</p>	<p>וחכמים אומרים, פעמים שאדם עני, והעשיר, או עשיר, והעני, אלא שמין את הנכסים, ונותנין לה</p>
<p>קושית הגמרא - מאי עני ומאי עשיר בדברי חכמים, אי נימא עני, עני בנכסים, עשיר, עשיר בנכסים, מכלל דת"ק סבר אפילו עשיר והעני, נותנין לה כדמעיקרא? הא לית לה?</p>	
<p>אלא לאו, עני, עני בדעת, שאין בדעתו ליתן לה נדונית עשיר אלא נדונית עני, ועשיר, עשיר בדעת, וקתני "שמין את הנכסים ונותנין לה", אלמא לא אזלינן בתר אומדנא, וקשיא לשמואל?</p>	
<p>תירוץ הגמרא - שמואל דאמר כר' יהודה דאול בתר אומדנא דאמר ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה, והא זלא אמר שמואל הלכה כר' יהודה, דאי אמר הלכה כר' יהודה, הוה אמינא דוקא השיאה, דגלי דעתיה, אבל לא השיאה, לא, קמ"ל טעמא דר' יהודה דאזלינן בתר אומדנא, לא שנא השיאה ולא שנא לא השיאה, והאי דקתני השיאה, להודיעך כחן דרבנן, דאע"ג דהשיאה וגלי דעתיה, לא אזלינן בתר אומדנא</p>	

מסכת כתובות דף סח

• א"ל רבא לרב חסדא..

<p>א"ל רב חסדא, יהי רצון שכל הני מילי מעלייתא תדרשו בשמי</p>	<p>א"ל רבא לרב חסדא, האם נדרוש בציבור בשמך שהלכה כר' יהודה דשמין באב, דאזלינן בתר אומדנא</p>
<p>קושית הגמ' - ומי אמר רבא הכי, והתניא רבי אומר, בת הניזונת מן האחין, נוטלת עישור נכסים, ולא שמין באב, ואמר רבא, הלכתא כרבי, וא"כ כיצד רצה רבא לדרוש שהלכה כר' יהודה דשמין באב?</p>	
<p>תירוץ הגמרא - לא קשיא, הא דאמר רבא לדרוש שהלכה כר' יהודה דאזלינן בתר אומדנא, היינו היכא דאמידניה לאב, והא דאמר רבא הלכתא כרבי בעישור נכסים, היינו בדלא אמידניה לאב, שלא גר בינינו, ולא עמדנו על סוף דעתו, אם וותרן או קמצן</p>	
<p>הכא נמי מסתברא, דהיכא דאמידניה, מודה רבי דשמין באב, דאמר רב אדא בר אהבה, מעשה ונתן לה רבי אחד משנים עשר בנכסים, וקשה, דהא רבי אמר עישור נכסים, ואלא מאי, היכא דאמידניה, שמין באב, והיכא דלא אמידניה, שמין בנכסים</p>	

• סיכום

<p>שמין בנכסים (ולא בתר אומדנא) ולא כפי אומד שאנו בקיאיין באביה</p>	<p>שמין באב, (בתר אומדנא) כפי אומד שאנו בקיאיין באביה</p>
<p>אמר רבא, הלכה כרבי שנוטלת עישור נכסים, ולא שמין באב, היכא דלא אמידניה לאב</p>	<p>א"ל רבא לרב חסדא... שרצה לדרוש שמין באב, היכא דאמידניה לאב</p>
<p>רבי אומר, בת הניזונת מן האחין, נוטלת עישור נכסים, ולא שמין באב, היכא דלא אמידניה לאב</p>	<p>מעשה ונתן לה רבי אחד משנים עשר בנכסים, היכא דאמידניה לאב</p>

• גופא אמר רבי...

<p>אמר רבי, בת הניזונת מן האחין, נוטלת עישור נכסים</p>	
<p>אמרו לו לרבי, לדבריך, מי שיש לו עשר בנות וכן, אין לו לבן במקום בנות כלום?</p>	
<p>אמר להן, כך אני אומר, ראשונה נוטלת עישור נכסים, שניה במה ששיירה, ושלישית במאי ששיירה,</p>	
<p>ואם באו כולם לינשא כאחת, שאין כאן קודמת לזכות, הלכך בשביל הראוי לישאר לפני הבן, נוטלת האחת עישור, והשניה עישור במה ששיירה, וכן כולם, והמותר לבן ** וחוזרות וחולקות עישוריהן בשוה</p>	<p>שחכמים תקנו להם נדוניית נשואין עישור נכסים, ולכן אם באו בזה אחר זה, הנישאת ראשון זכתה בעישור שלפניה, והשניה במה ששיירה, ושלישית במאי ששיירה....</p>
<p>מסייע ליה רב מתנה, דאמר רב מתנה, אם באו להנשא כולן כאחת, נוטלות עישור אחד, וודאי אין להם עישור אחד לכולן, אלא הכי קאמר שנוטלות עישור כאחד, שחוזרות וחולקות עישוריהן בשוה</p>	
<p>** אם היו מאה מנה, האחת עישור, והשניה תשע, והשלישית שמונה מנה ועישור של מנה, וכן כולן כדי לברר ירושת הבן, והן חוזרות וחולקות עישוריהן בשוה</p>	

מסכת כתובות דף סח:

• ת"ר...

<p>ר' שמעון בן אלעזר אומר, אף איבדו פרנסתו, **</p> <p>כיצד הן עושות, שוכרות להן בעלים שישאו אותן עד שלא יבגרו, ומוציאין להן פרנסתן</p>	<p>הבנות, בין בגרו עד שלא נישאו, ובין נישאו עד שלא בגרו, איבדו מזונותיהן, שכך כתב להן או עד דתבגרין או עד דתלקחון לגוברין, ולא איבדו פרנסתן, דברי רבי</p>
<p>עישור נכסים, דקסבר רשב"א לא תיקון לה נדוניא אלא היכא דמינסבא בקטנות או בנערות, אבל בגרה, איסתלקא לה מההיא ביתא לגמרי, וכן נשאת בנערות, הואיל וגדולה היא ונתרצית, איבדה פרנסתה אלא מה שפסקו (דהיינו נערה שנשאת יש לה נדוניא ויכולה לתבוע כל עישור נכסים, אבל אם לא נתנו לה כל העישור, והיא לא עשתה מחאה ונשאת בזו, אמרינן שנתרצית ומחלה השאר), אבל בניסת בקטנות לא פליג (דאפילו לא נתנו לה כל העישור, יכולה לתבוע משתגדיל, דאין מחילתה מחילה)</p>	

• סיכום

פרנסה			מזונות				
בוגרת	נערה	קטנה	בוגרת	נערה	קטנה		
✓	✓	✓	✗	✗	✗	נשאת כשהיא...	רבי
✓	✓	✓	✗	✓	✓	לא נשאת	
✗	✗ **	✓	✗	✗	✗	נשאת כשהיא...	רשב"א
✗	✓	✓	✗	✓	✓	לא נשאת	

**** נשאת כשהיא נערה, יכולה לתבוע כל הנדוניא קודם שנשאת, אבל לאחר שנשאת, אינה יכולה לתבוע הנדוניא, משא"כ בקטנה וכנ"ל**

• אמר רב נחמן, אמר לי הונא, הלכתא כרבי...

אמר רב נחמן, אמר לי הונא, הלכתא כרבי
<p>איתיביה רבא לרב נחמן, יתומה שהשיאתה אמה או אחיה מדעתה, וכתבו לה במאה או בחמשים זוז, יכולה היא משתגדיל להוציא מידם מה שראוי להנתן לה</p> <hr/> <p>קושית הגמרא - טעמא דקטנה, הא גדולה כגון נערה, ויתרה, שמחלה על השאר, ואבדתו, אלמא סתם לן תנא כרבי שמעון בן אלעזר? **</p>
<p>** (רש"י ע"פ ביאור השיט"מ - הרי שמשנתנו נוקטת כדעת רשב"א, שאם נישאה בלי לקבל נדוניא, הפסידה את הראוי לה, ומכיון שרבי שהוא המסדר המשנה הביא דעה זו בסתם, נראה שקיבל לבסוף את דעת רשב"א החולק עליו, א"כ כיצד יכולים רב הונא ורב נחמן לפסוק כרבי?)</p>

מסכת כתובות דף סח:

• תירוץ הגמ'....

מסנה, דאם היא גדולה, איבדה פרנסתה	אמר רב נחמן, הלכתא כרבי, דלא איבדו פרנסתן
הא דלא מחאי	הא דמחאי
דינה של רבי שלא איבדה את נדונייתה, מדובר במקרה שבזמן נישואיה, מיחתה על זה שלא קיבלה את כל עישור הנכסים המגיע לה, והודיעה שאינה מוותרת על מלא הסכום והא דדייקין ממשנתנו שגדולה ויתרה על נדונייתה ואיבדה פרנסתה (נדונייתה), מדובר במקרה שלא מיחתה	
הכי נמי מסתברא, דאם לא כן, יש להקשות ברבי עצמו, דאמר רבי, בת הניזונת מן האחין, נוטלת עישור נכסים, ודייקין ניזונת אין, דאם באה לינשא בעודה ניזונת, דהיינו בקטנות או בנערות, נוטלת עישור נכסים, הא אינה ניזונת, דהיינו בבגרותה, לא תקבל נדוניה, ושלא כברייתא ראשונה בשם רבי דלא איבדה פרנסתה בבגרותה?	
ואלא מאי דהא במחאי והא בלא מחאי:	
רבי בברייתא ראשונה - בוגרת לא איבדה פרנסתה (נדונייתה)	רבי בברייתא שניה - הא אינה ניזונת (בוגרת), אבדה נדונייתה
הא דלא מחאי	הא דמחאי **
** (שמיחתה לפני שהגיע לבגרות, והודיעה שאינה מוותרת על זכותה לקבל נדוניה לכשתנשא)	

• אמר ליה רבינא לרבא...

א"ל רבינא לרבא, אמר לן רב אדא בר אהבה משמך, בגרה, אינה צריכה למחות, שאפילו לא מיחתה, לא איבדה עישור נכסיה,
נישאת, אינה צריכה למחות, ואפילו נערה,
בגרה ונישאת, צריכה למחות
קושית הגמרא - ומי אמר רבא הכי, והא איתיביה רבא לרב נחמן יתומה, ושני ליה הא דמחי, הא דלא מחי, שדוקא נערה שנישאת שמיחתה והודיעה שאינה מוותרת על הנדוניה, לא איבדה נדונייתה, (ורבא שלא התנגד לתירוץ של רב נחמן, כנראה הסכים עמו) וא"כ קשה איך אמר רבא כאן שנערה שנישאת אינה צריכה למחות?

• תירוץ הגמ' - לא קשיא, הא דקא מיתזנא....

אבותיה רבא לרב נחמן, ושני ליה	נאמרה בשם רבא
נישאת, צריכה למחות	נישאת, אינה צריכה למחות
הא דלא קא מיתזנא מינייהו	הא דקא מיתזנא מינייהו **
** משום שאמרו לה האחים שזונו אותה אף שאין חייבים בכך, היא מתביישת לתבוע מהם את נדונייתה, לפיכך שתיקתה אינה מוכיחה שהיא מוחלת על הנדוניה	

מסכת כתובות דף סח:

• אמר רב הונא אמר רבי...

פרנסה אינה כתנאי הכתובה	
<p>זכות היתומה לקבל פרנסה (נדוניה) אינה כזכותה למזונות שמקבלת בתנאי כתובה, זכות הבנות לקבל מזונות אחר מות האב נכתבת בכתובה, ואף אם אינה נכתבת, יש לה תוקף כתנאי כתובה, אבל זכות הנדוניה אינה חלק מחיובי הכתובה</p>	
מאי "אינה כתנאי כתובה"?	
<p>אי נימא דאילו פרנסה (נדוניה) גביא נמי ממשעבדי ששעיבדו אחין ולא ששעבד האב, ותנאי כתובה (מזונות) לא טרפא ממשעבדי, **</p>	<p>מאי קמ"ל, הא מעשים בכל יום שב"ד מוציאים נכסים משעובדים מיד הלקוחות לצורך פרנסה, ואין מוציאים נכסים משעובדים לצורך מזונותיהן?</p>
<p>ואלא דאילו פרנסה גביא נמי ממטלטלי, ותנאי כתובה (מזונות) ממקרקעי גביא, ממטלטלי לא גביא</p>	<p>הא לרבי בין נדוניה ובין מזונות גובין ממטלטלי, *** וא"כ לענין מטלטלי, לא שייך למימר "אינה כתנאי כתובה"?</p>
ואלא מאי "פרנסה (נדוניה) אינה כתנאי כתובה (מזונות)"	
<p>לכדתניא, האומר בשעת מיתתו, שאל יזונו בנותיו מנכסיו, אין שומעין לו, שהרי החיוב מתנאי כתובה, אבל האומר שלא יקבלו בנותיו נדוניה מנכסיו, שומעין לו, "שהפרנסה אינה כתנאי כתובה", שהפרנסה אינה חוב עליו כתנאי כתובה, אלא חוב על היתומים הוא היכא דלא צוה האב שלא לפרנסם</p>	
<p>** אפילו שיעבדו אחין, דתנן אין מוציאים לאכילת פירות, ולשבח קרקעות, ולמזון האשה והבנות, מנכסין משעובדים מפני תיקון העולם, אבל פרנסתה טרפא, דשויה רבנן כבעל חוב בעישור נכסים משמת האב, דדבר קצוב הוא, אבל מזונות אין להם קצבה, ויש בהן מפני תיקון עולם</p>	
<p>*** דתניא אחד נכסים שיש להם אחריות (קרקע) ואחד נכסים שאין להם אחריות (מטלטלין), ב"ד מוציאים מיד היורשים למזון האשה ולבנות, וכל שכן פרנסה (נדוניה), ולא מיבעיא פרנסה, אלא אפילו מזונות, דסד"א כיון דתנאי כתובה ניהו, ניהו ככתובה ולא ניגבו ממטלטלי, קמ"ל</p>	

• סיכום בפרנסה אינה כתנאי הכתובה...

כשלא צוה האב לפני מותו שלא ליתן..		כשצוה האב לפני מותו שלא ליתן...
מזונות ונדוניה ליתומה	מזונות	נדוניה
היתומים חייבין ליתן לה	אין שומעין לו, ונותנין לה מזונות	שומעין לו, ואין נותנין לה נדוניה

If you would like the shakla vetarya summaries emailed directly to you (before it is posted on the website), or to give feedback, please email blumenfeldyaakov@gmail.com.